

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-46-20>

УДК 338.439

Хомюк Наталія Леонідівна

доктор економічних наук,
доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3277-8840>

Солтис Олександр Михайлович

студент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Khomiuk Nataliia, Soltys Oleksandr

Lesya Ukrainka Volyn National University

ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНОСТІ

FOOD INDUSTRY IN UKRAINE: TRENDS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT ON THE BASIS OF SUSTAINABILITY AND INCLUSIVENESS

Анотація. У статті досліджено сучасні тенденції та обґрунтовано перспективи розвитку харчової промисловості в Україні на засадах сталості та інклюзивності. Звернено увагу на те, що у зв'язку з необхідністю досягнення рівня економічно розвинених країн та відновлення довоєнних тенденцій, українським підприємствам харчової промисловості необхідно переглянути інвестиційні, інноваційні та фінансові орієнтири. Визначено основні завдання харчової промисловості. Звернено увагу на те, що в останні роки галузь зазнала втрат через пандемію та війну, проте деякі підприємства змогли адаптуватися та продовжують розвиватися. Доведено, що в умовах трансформаційних змін у світовій та вітчизняній економіці застосування концепції сталого інклюзивного розвитку харчової промисловості може стати ефективним шляхом вирішення соціальних проблем та сприяти створенню більш справедливого та рівноправного суспільства.

Ключові слова: харчова промисловість, сільське господарство, зайнятість, сталий розвиток, інклюзивність, ринок праці.

Summary. The article studies current trends and substantiates prospects for developing the food industry in Ukraine on the basis of sustainability and inclusiveness. It is noted that due to the need to reach the level of economically developed countries and restore pre-war trends, Ukrainian food industry enterprises need to revise investment, innovation, and financial benchmarks. It is proved that a study of the trends in the functioning of the food industry will help to substantiate the prospects for development to improve the quality of life, empower the population and their active participation in the production and distribution of goods, and achieve economic, environmental, and food security. The main tasks of the food industry are defined. It is revealed that during 1990–2023, new enterprises and technologies were created, production volumes increased and product quality improved, and organic and ecological products became popular. It is noted that in recent years, the industry has suffered losses due to the pandemic and war, but some enterprises have been able to adapt and continue to develop. It is revealed that the development of the food industry is complicated by the complex economic, political, and epidemiological situation, unregulated legislation, low level of governance, weak state financial support, low income and solvency of the population, and Russia's full-scale invasion of Ukraine. It is proved that in order to increase the level of processing and production of finished products, infrastructure development, and investment in technology and innovation, it is necessary to create favourable conditions for the production and development of the food industry, including reducing the tax burden and simplifying the procedures for registering and licensing enterprises. It is substantiated that in order to increase the production and consumption of organic products and increase the export potential of Ukrainian food products, it is necessary to ensure the quality and safety of food products, including the development and implementation of appropriate standards and control over their compliance. It is proved that in the context of transformational changes in the global and national economies, applying the concept of sustainable inclusive development of the food industry can effectively solve social problems and contribute to creating a more just and equal society.

Keywords: food industry, agriculture, employment, sustainable development, inclusiveness, labor market.

Постановка проблеми. Сучасна політика країни активно спрямована на забезпечення сталого розвитку харчової промисловості. У зв'язку з необхідністю досягнення рівня економічно розвинених країн та відновлення довоєнних тенденцій, українським підприємствам харчової промисловості необхідно переглянути інвестиційні, інноваційні та фінансові орієнтири. Розвиток харчової промисловості має велике значення для конкурентоспроможності виробників продуктів харчування, покращення якості життя населення й забезпечення продовольчої безпеки.

Реалії сьогодення свідчать про нерівні можливості для людей з різних верств та регіонів задовольняти свої життєві потреби, в тому числі і в продуктах харчування. Основна причина цього нерівного становища полягає в нерівномірному розподілі економічних ресурсів та суспільних благ. Тому Концепція сталого інклюзивного розвитку може стати ефективним інструментом для розв'язання цих соціальних проблем, оскільки вона передбачає забезпечення рівних прав та можливостей для всіх членів суспільства. Окрім того, людство стикається з серйозними проблемами, на які здійснюють вплив такі фактори як зростання чисельності населення, вибір харчових продуктів, технологічний прогрес, нерівномірний розподіл доходів, незадовільний стан природних ресурсів, зміна клімату, стійкість миру тощо. Тому дослідження тенденцій розвитку харчової промисловості є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням харчової промисловості як однієї із галузей господарства присвячено праці таких науковців як Гринчуцький В., Коваленко О., Крилов Д., Куць О., Мазуркевич І., Сичевський М., Римар О., Юзефович А., Яценко Л. та ін. Звернемо увагу на те, що попри вагомий внесок учених із зазначеної тематики, потребують дослідження тенденції функціонування харчової промисловості на засадах сталості та інклюзивності з метою обґрунтування перспектив розвитку задля покращення якості життя, розширення можливостей населення та їх активної участі у виробництві та розподілі благ, досягнення економічної, екологічної та продовольчої безпеки.

Метою дослідження є дослідження сучасних тенденцій та обґрунтування перспектив розвитку харчової промисловості в Україні на засадах сталості та інклюзивності.

Для досягнення поставленої мети вирішуються наступні завдання: визначити роль харчової промисловості у сталому розвитку економіки України, розкрити мету та завдання харчової промисловості України, виявити тенденції розвитку даної галузі, обґрунтувати перспективи розвитку харчової промисловості в Україні на засадах сталості та інклюзивності.

У процесі дослідження застосовувалися загальноприйняті в економічній науці методи: індукції, дедукції – при визначенні ролі харчової промисловості у сталому розвитку економіки України; при розкритті мети та завдань харчової промисловості України; економіко-статистичний, графічний – при виявленні тенденцій розвитку даної галузі; наукового узагальнення – при обґрунтуванні перспектив розвитку харчової промисловості в Україні на засадах сталості та інклюзивності.

Інформаційною базою дослідження слугували дані Державної статистичної служби України, наукові праці вітчизняних авторів, електронні ресурси, представлені в мережі Інтернет, результати власних досліджень авторів тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення розвиток промисловості стає одним з найважливіших національних пріоритетів. Продовольче забезпечення, яке включає виробництво, розподіл, обмін та споживання харчових продуктів, вимагає особливої уваги. Ключова роль у досягненні цієї мети належить сільському господарству та харчовій промисловості. Разом вони формують агропромисловий комплекс та впливають на ринок продовольчих товарів. Для України харчова промисловість має особливе значення, оскільки не лише задовольняє внутрішні потреби, а й експортує харчові продукти на світові ринки. Це сприяє позитивному економічному зростанню та забезпечує економічну безпеку та конкурентоспроможність країни. Також слід підкреслити, що харчова промисловість робить значний внесок у формування податкових надходжень до бюджету. Саме тому харчова галузь відіграє ключову роль у переробній промисловості, оскільки її функціонування спрямоване на переробку сільськогосподарських сировинних матеріалів.

Краснолуцька О. вважає, що харчова галузь є своєрідним «локомотивом» економіки нашої держави й її розвитку та включає в себе сукупність господарюючих суб'єктів, діяльність яких спрямовується на задоволення потреб населення в продовольстві, важливість якої полягає у тому, що продукція, яка виробляється харчовими підприємствами, належить до товарів першої необхідності, тому користується постійним попитом [1].

Харчова галузь має велике значення для людства, оскільки забезпечує людей необхідними поживними речовинами та енергією для життєдіяльності. Також вона важлива для економіки країни, оскільки створює нові робочі місця та забезпечує дохід для населення.

Метою харчової промисловості України є забезпечення населення якісними та безпечними продуктами харчування. Тому завдання харчової галузі полягають у наступному:

– досягнення національної безпеки шляхом контролю якості та безпеки продуктів харчування,

здійсненям санітарного й епідеміологічного нагляду;

– розвиток виробництва та підтримка підприємств харчової промисловості, зокрема, розвиток експортного потенціалу;

– підвищення якості та конкурентоспроможності української харчової продукції шляхом впровадження новітніх технологій виробництва, створення брендів та підтримки українських виробників на міжнародних ринках;

– забезпечення доступності та різноманітності харчових продуктів для населення, зокрема, розвиток малого та середнього підприємництва у галузі обробки та переробки сільськогосподарської продукції;

– розвиток екологічної та соціально відповідальної галузі, зокрема, підтримка екологічно чистого виробництва та використання інноваційних підходів до соціальної відповідальності в бізнесі;

– розробка та впровадження програм сприяння здоровому способу життя та правильному харчуванню населення;

– забезпечення сталого розвитку галузі, включаючи збільшення виробництва органічних та натуральних продуктів, використання відновлюваних джерел енергії та управління відходами;

– забезпечення збалансованої та ефективної ланки постачання, зокрема, розвиток інфраструктури зберігання, транспортування та дистрибуції харчових продуктів.

– підтримка інновацій та досліджень у галузі, зокрема, вивчення нових технологій вирощування та обробки продуктів, використання штучного інтелекту та аналітики даних для оптимізації виробництва та покращення якості продуктів;

– виконання міжнародних стандартів та вимог у галузі безпеки та якості харчових продуктів для забезпечення можливості експорту української харчової продукції на світові ринки.

На формування завдань впливає багато факторів, таких як економічна та політична ситуація в країні, міжнародні відносини; зміни попиту і пропозицій на міжнародних ринках та ін.

З 1990 р. Україна пройшла складний шлях розвитку харчової галузі, який був пов'язаний зі зміною економічного і політичного курсу країни. У перші роки після отримання незалежності в Україні виникли складнощі зі забезпеченням населення продовольством, що спричинило зростання цін на продукти харчування та соціальні протести. Глухова С. зазначає, що у 1990–1998-х у харчовій промисловості України спостерігалось скорочення загальних обсягів виробництва, що пояснюють руйнуванням планової економіки та переходом до ринкових відносин, розривом економічних зв'язків, виникненням численних дрібних підприємств замість великих, гіперінфляцією. Спаду зазнали всі провідні галузі харчової

промисловості – виробництво цукру (зменшилося в 3,5 р.), борошна, хлібобулочних виробів, м'ясо-молочної продукції [2].

Проте, впродовж 1990-тих років відбулися позитивні зміни в харчовій галузі України: з'явилися нові підприємства, які займалися виробництвом харчових продуктів; інвестувалися кошти в модернізацію виробництва та вдосконалення технологій; почав формуватись ринок продуктів харчування; з'явилися нові іноземні бренди, що створювали конкуренцію місцевим виробникам.

У 2000-х рр. спостерігався значний розвиток в галузі м'ясної та молочної продукції: збільшувались обсяги виробництва м'яса та молока, запроваджувались нові технології виробництва, покращилась якість продукції; створювались нові підприємства, які займалися виробництвом м'ясних виробів, сировини для консервної та м'ясопереробної промисловості; формувались нові сучасні молочні ферми, що забезпечували виробництво якісної сировини для молочної промисловості.

У 2010-х роках відбувся розвиток експортної спрямованості харчової галузі. Україна стала експортером зернових культур, соняшникової олії, меду, м'яса та інших продуктів харчування. Зростання експорту сприяло розвитку внутрішнього виробництва та підвищенню якості продуктів харчування. Також набуло популярності виробництво органічної продукції, з'явилися нові органічні ферми та підприємства, що виробляли органічну продукцію.

На думку Хомюк Н. та Павліхи Н., органічне виробництво є одним із пріоритетних видів сільськогосподарської діяльності на засадах сталого розвитку в умовах сьогодення. З огляду на це, воно дає змогу не тільки отримувати прибутки, а й виробляти екологічно безпечні продукти харчування та зменшити негативний антропогенний вплив на довкілля [3].

З 2020 р. значний вплив на розвиток харчової промисловості в світі та Україні зокрема мала пандемія COVID-19. Багато підприємств зазнали великих втрат через зменшення попиту на продукти харчування та зниження експорту. Однак, деякі підприємства змогли адаптуватися до нових умов та перейти на виробництво продуктів з високим доданою вартістю, які знайшли свого споживача на внутрішньому ринку.

Варто відзначити, що харчова промисловість складається з багатьох підгалузей, включаючи цукрову, олійно-жирову, хлібопекарську, кондитерську, молочну, м'ясну, рибну, виноробну тощо. В Україні станом на 1 січня 2022 р. було зареєстровано 75740 юридичних осіб у сільському, лісовому та рибному господарствах та 76690 – у переробній промисловості.

Аналізуючи статистичні дані, спостерігаємо зниження кількості зайнятого населення у сфері

харчової промисловості з 384 тис. працівників до 290 тис. впродовж 2010–2015 рр., що відображено на рис. 1. Це спричинено незаконною окупацією українських територій військами РФ у 2014 р., яка призвела до економічних збитків та втрати контролю над певними регіонами, що вплинуло на різні галузі промисловості, зокрема і на харчову.

Впродовж 2015–2021 рр. середня чисельність працюючих у харчовій промисловості становила 283,6 тис. осіб. Відтак, в даний період кількість працюючих у цій галузі стабілізувалась на даному рівні впродовж наступних шести років. Збереження чисельності працюючих на стабільному рівні свідчить про рівновагу між попитом на робочу силу у галузі харчової промисловості та доступністю робочих місць. Це вказує на певний рівень сталості у секторі в даному періоді, що є позитивним сигналом для економіки та зайнятості у цій галузі.

У 2022–2023 рр. ситуація у зв'язку із повномасштабним вторгненням різко змінилась, тому через відсутність статистичної інформації неможливо здійснити аналіз.

Нестабільне глобальне і національне ринкове середовище породжують чимало ризиків та загроз для продовольчої безпеки, наслідком яких стали тривалі за часом і значні за масштабом диспропорції в обсягах виробництва харчової продукції. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну та руйнування усталених зовнішньоекономічних зв'язків, з однієї сторони, і нові економічні умови та взаємовідносини з Європейським Союзом, відкриття світового ринку збуту, з іншої, на думку Сичевського М., – змінили вектор розвитку галузей харчової промисловості [5].

За даними Державної служби статистики України [4], виробництво та споживання продуктів харчування в Україні змінювалося залежно від

економічної ситуації та інших факторів. Нижче наведено загальну інформацію про обсяги виробництва деяких продуктів харчування в Україні з 2000 р. по 2021 р.:

– зернові культури: виробництво збільшилось на 215% з 10197 тис. т у 2000 р. до 32151 тис. т у 2021 р.;

– м'ясо: виробництво збільшилось на 46,6% з 1663 тис. т у 2000 р. до 2438 тис. т у 2021 р.;

– молоко: виробництво зменшилось на 31,2% з 12658 тис. т у 2000 р. до 8714 тис. т у 2021 р.;

– борошно: виробництво зменшилось на 57,1% з 2710 тис. т у 2000 р. до 1162,4 тис. т у 2021 р.;

– овочі: виробництво збільшилось на 70,7% з 5821 тис. т у 2000 р. до 9935 тис. т у 2021 р.;

– фрукти та ягоди: виробництво збільшилось на 53,8% з 1453 тис. т у 2000 р. до 2235 тис. т у 2021 р.;

– цукор: виробництво зменшилось на 20,4% з 1780,1 тис. т у 2000 р. до 1416,2 тис. т у 2021 р.;

– риба та морепродукти: виробництво зменшилось на 80% з 350 тис. т у 2001 р. до 70 тис. т у 2021 р.;

– яйця: виробництво збільшилось на 59,7% з 8809 млн шт. у 2000 р. до 14071 млн шт. у 2021 р.

Важливо зауважити, що ці дані є узагальненими та відрізняються залежно від регіону країни та економічних й природних умов.

У зв'язку зі зростанням або зменшенням кількості населення та розвитком економіки, а також зі зростанням інтересу до здорового способу життя й правильного харчування, важливо розуміти як змінюються обсяги споживання продуктів харчування впродовж років на одну особу. На основі даних Державної служби статистики сформовано табл. 1, в якій відображено обсяги споживання м'яса, молока, олії, овочів та інших продуктів харчування.

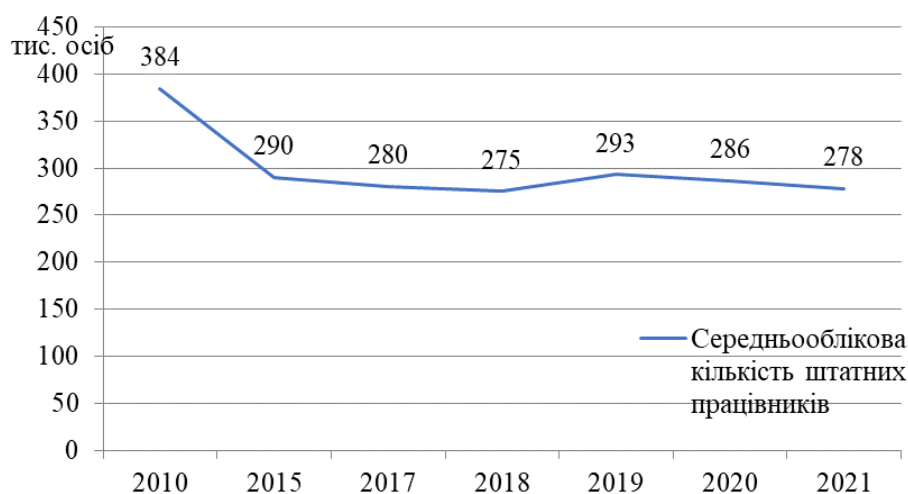

Рисунок 1 – Середньооблікова кількість штатних працівників у харчовій промисловості у 2010–2021 рр.

Джерело: побудовано на основі даних [4]

Таблиця 1 – Споживання продуктів харчування в Україні

(на одну особу за рік; кг)

	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021
М'ясо та м'ясні продукти	33	39	52	51	53	54	54	53
Молоко та молочні продукти	199	226	206	210	198	201	202	202
Яйця, шт	166	238	290	280	275	282	278	272
Риба та рибні продукти	8,4	14,4	14,5	8,6	11,8	12,5	12,4	13,2
Цукор	37	38	37	36	30	29	28	29
Олія	9,4	13,5	14,8	12,3	11,9	12,0	12,3	13,6
Картопля	135	136	129	138	139	136	134	132
Овочі та баштанні продовольчі культури	102	120	144	161	164	165	164	166
Плоди, ягоди та виноград	29	37	48	51	58	59	57	59
Хлібні продукти	125	124	111	103	100	98	97	93

Джерело: сформовано на основі даних [4]

Українські продукти харчування відомі своєю якістю та конкурентоспроможністю на світовому ринку. Вітчизняні компанії успішно експортують свою продукцію до країн Європи, Азії та Африки. Крім того, Україна активно співпрацює зі світовими лідерами у галузі харчової продукції, у сфері використання новітніх технологій виробництва та обміну досвідом.

У 2010 р. експорт живих тварин та продуктів тваринного походження становив 1,5% від загального обсягу, досягаючи суми 770,8 млн доларів США, що відображено на рис. 2. У 2015 р. ці показники зросли до 2,2% (823,4 млн доларів США). Проте в 2021 р. обсяг продажів зменшився до 2%, але завдяки зростанню цін, прибуток збільшився до 1345,2 млн доларів США. Щодо імпорту живих тварин та продуктів тваринного походження, то в 2010 р. цей показник становив 2% від загальної суми, тобто 1216,7 млн доларів США. У 2015 р. імпорт знизився до 1,5% від обсягу та до 548,2 млн доларів США відповідно. Аналогічно до даних експорту, імпорт у 2021 р. знову зріс до 2,2%, досягнувши 1594 млн доларів США (рис. 2).

Експорт жирів та олії тваринного або рослинного походження у 2010 р. склав 2605 млн доларів США, що представляло 5,1% від загального обсягу експорту. У наступні періоди обсяги експорту зростали до 8,7% у 2015 р., досягнувши 3299,8 млн доларів США, а в 2021 р. – до 10,3%, з сумою 7037,2 млн доларів США. Це свідчить про попит на українську продукцію на світовому ринку та розширення ринків збуту. Обсяг імпорту жирів та олій тваринного або рослинного походження впродовж 2010–2021 рр. залишався стабільним, становлячи приблизно 0,6%, що відображено на рис. 3.

Експорт продуктів рослинного походження зростав з 7,8% від загального обсягу експорту у 2010 р. до 20,9% в 2015 р. та до 22,8% в 2021 р., з сумою 15538 млн доларів США, що відображено на рис. 4. Обсяг імпорту даних продуктів впродовж 2010–2021 рр. в середньому становив 2,8%.

Експорт готових харчових продуктів збільшився з 5% від загального обсягу у 2010 р. до 6,5% у 2015 р. зі зменшенням суми

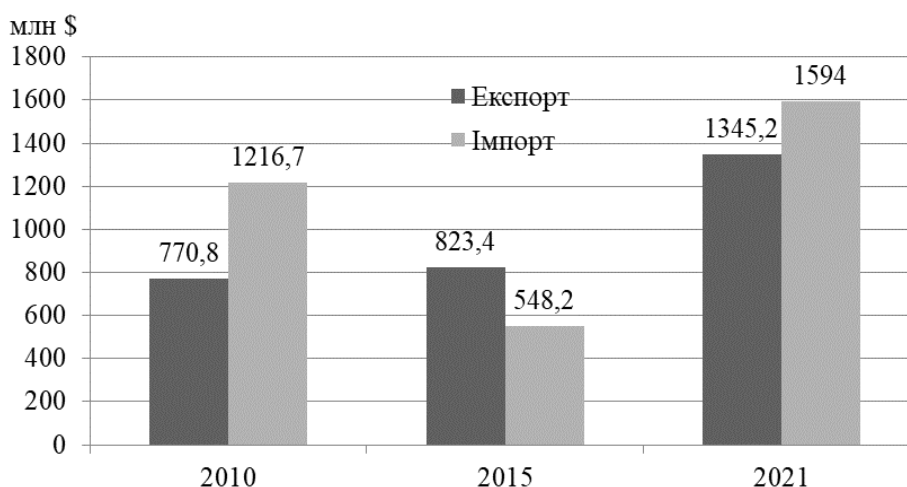

Рисунок 2 – Динаміка зовнішньої торгівлі живими тваринами та продуктами тваринного походження в Україні

Джерело: побудовано на основі даних [4]

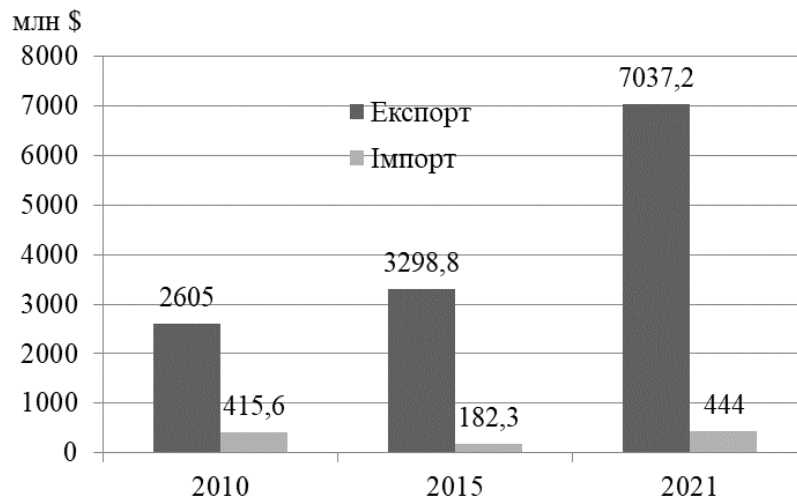

Рисунок 3 – Динаміка зовнішньої торгівлі жирами та оліями тваринного або рослинного походження в Україні

Джерело: побудовано на основі даних [4]

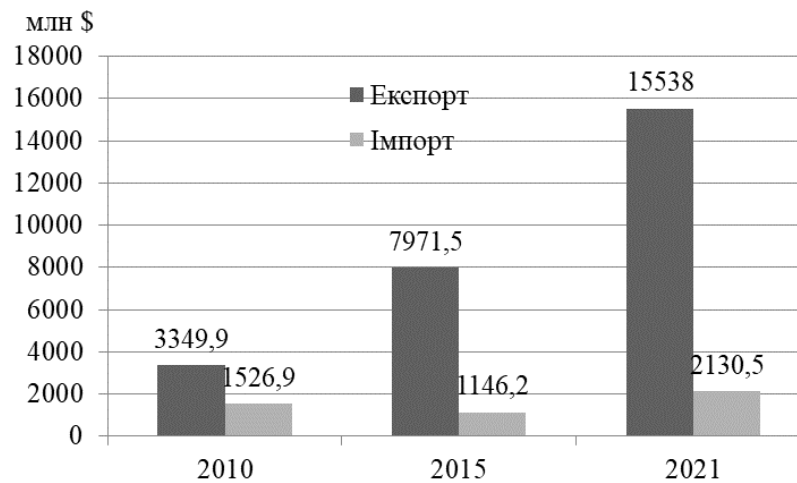

Рисунок 4 – Динаміка зовнішньої торгівлі продуктами рослинного походження в Україні

Джерело: побудовано на основі даних [4]

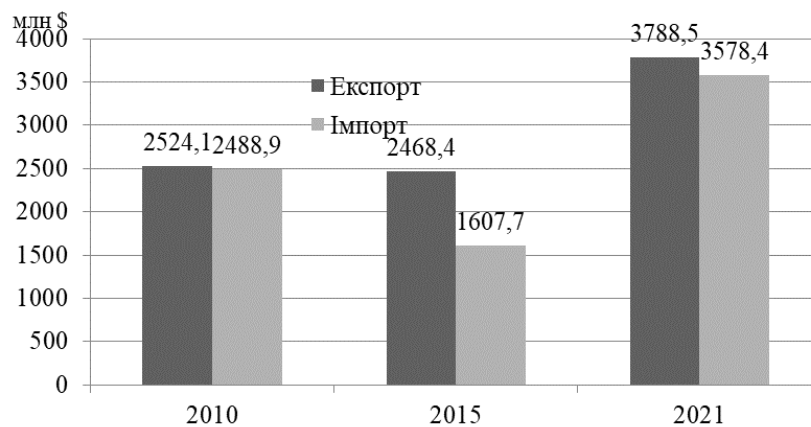

Рисунок 5 – Динаміка зовнішньої торгівлі готовими харчовими продуктами в Україні

Джерело: побудовано на основі даних [4]

до 2468,4 млн доларів США, що зображено на рис. 5. В 2021 р. прибуток від експорту готових харчових продуктів склав 3788,5 млн доларів США при загальному обсязі експорту у 5,6%. Щодо імпорту готових харчових продуктів, то від 2010 р. до 2021 р. цей обсяг знаходився на рівні приблизно 4,4%.

Ці дані свідчать про значний внесок харчової галузі в економіку України та її активну участь у світовому ринку. Водночас, важливо пам'ятати про потенціал розвитку внутрішнього ринку харчових продуктів в Україні та необхідність підвищення конкурентоспроможності вітчизняних агропромислових підприємств.

Загалом, впродовж 1990–2023 рр. харчова промисловість України пройшла складний, але позитивний шлях розвитку. З'явилися нові підприємства та технології, збільшився обсяг виробництва та покращилась якість продукції, стали популярними органічні та екологічні продукти. За останні роки галузь зазнала втрат через пандемію та війну, проте деякі підприємства змогли адаптуватися та продовжують розвиватися.

Перспективи розвитку харчової галузі в Україні, на думку Римар О. та Мазуркевич І., значною мірою визначаються процесами пошуку нових ринків збуту, підвищенням якості продуктів, забезпеченням стійкого інноваційного розвитку [6].

Залучення інвестицій у розвиток галузі, на думку Хомюк Н., Павліхи Н. та Вороного І., та її диверсифікований розвиток із врахуванням регіональних особливостей сприятимуть створенню робочих місць; зростанню доходів сільських жителів; відродженню місцевих народних промислів, звичаїв та ремесл, покращенню благоустрою сіл [7].

Семенчук І. та Мала К. вважають, що підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості неможливе без розробки стратегії їх розвитку, визначення основних цілей діяльності з урахуванням конкурентних переваг та сучасних форм та методів конкурентної боротьби. На думку науковців, на основі глибокого інноваційного оновлення за передовими вимогами технологій, продуктів, менеджменту та маркетингу буде забезпечено максимальне задоволення потреб населення у якісних продуктах харчування [8].

Для розвитку сільського господарства та харчової галузі найбільшого значення мають технічний прогрес, розвиток підприємництва, динамічність факторів сільськогосподарського розвитку, загальний економічний ріст, політичне сприяння. Потрібно переглянути й сформуванню такої правової бази, яка б захищала інтереси сільськогосподарських виробників; створити умови ефективного розвитку аграрного сектору; сформуванню сприятливу систему оподаткування [9]. Україна

має значний потенціал у харчовій галузі, але для його реалізації необхідні серйозні зусилля. Для підвищення рівня переробки та виробництва готових продуктів, розвитку інфраструктури та інвестування в технології й інновації, потрібно створювати сприятливі умови для виробництва і розвитку харчової галузі, включаючи зниження податкового тягаря та спрощення процедур реєстрації й ліцензування підприємств. Для підтримки тенденцій розвитку, таких як зростання виробництва та споживання органічної продукції і збільшення експортного потенціалу української харчової продукції, необхідно забезпечувати якість та безпеку харчових продуктів, включаючи розробку й впровадження відповідних стандартів і контроль за їх дотриманням. У даний момент розвиток галузі ускладнюють складна економічна, політична та епідеміологічна ситуація, нерегульоване належним чином законодавство, низький рівень управління, слабка державна фінансова підтримка, низький рівень доходів та платоспроможності населення, й повномасштабне вторгнення росії в Україну. Отже, для забезпечення сталого та інклюзивного розвитку зовнішньоекономічної діяльності в харчовій галузі України необхідно вирішувати ці проблеми й підтримувати тенденції розвитку, які вже існують.

У сучасному світі стійке економічне зростання ставиться як найголовніший цільовий орієнтир для економічної політики багатьох країн. Однак, з міжнародного досвіду, включаючи фінансово-економічну кризу в Україні, стає зрозуміло, що економічні можливості також супроводжуються ризиками, такими як нестійкість потоків капіталу, зростання боргової залежності, нерівність, бідність, фінансова нестабільність та інші виклики.

Висновки. В умовах трансформаційних змін у світовій та вітчизняній економіці з'являються нові глобальні виклики, що вимагають перегляду поглядів на пріоритети та стратегії розвитку. В цьому контексті, концепція інклюзивного зростання стає найновішою концептуальною інновацією у галузі стратегії розвитку. Основна ідея полягає в тому, що добробут суспільства має багатовимірний характер і не обмежується лише стійким зростанням ВВП та матеріальними доходами. Важливими критеріями інклюзивного зростання є покращення якості життя, справедливості, розширення можливостей людей та їх активна участь у виробництві та розподілі благ. Таким чином, застосування концепції сталого інклюзивного розвитку харчової промисловості може стати ефективним шляхом вирішення соціальних проблем та сприяти створенню більш справедливого й рівноправного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Краснолуцька О.В. Аналіз функціонування та тенденцій організаційного розвитку харчової промисловості України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 66–70.
2. Глухова С.В. Україна: харчова промисловість. URL: <http://surl.li/ipzvy> (дата звернення: 07.07.2023).
3. Хомюк Н.Л., Павліха Н.В. Напрями диверсифікації сільськогосподарського виробництва в Україні на засадах сталого розвитку. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія : Економічні науки*. 2020. Вип. 22. № 95. С. 45–51.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.07.2023).
5. Сичевський М.П. Харчова промисловість як основа продовольчої безпеки та розвитку держави. Київ : Аграр. наука, 2019. 388 с.
6. Рymar О.Г., Мазуркевич І.О. Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України. *Економіка та держава*. 2021. № (3). С. 66–70. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.66>
7. Хомюк Н., Павліха Н., Вороний І. Диверсифікація як інструмент забезпечення сталого розвитку сільських територій. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія : Економічні науки*. 2020. Вип. 22. № 96. С. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e9606>
8. Семенчук І.М., Мала К.Ю. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості. *Агросвіт*. 2019. № 4. С. 56–61. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2819&i=7>
9. Цимбалюк І., Риковська Л. Теоретичний аналіз сутності та складників дефініції «аграрна сфера». *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. № 4 (12). С. 99–104. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2017-04-13-19>

References:

1. Krasnolutska O.V. (2019) Analysis of functioning and trends of organizational development of food industry of Ukraine [Analysis of the functioning and trends of the organizational development of the food industry of Ukraine]. *Pryazovskiyi economic herald*, vol. 3 (14), pp. 66–70. (in Ukrainian)
2. Hlukhova S.V. (2023) Ukraina: kharchova promyslovist [Ukraine: food industry]. Available at: <http://surl.li/ipzvy> (in Ukrainian)
3. Khomiuk N.L., Pavlikha N.V. (2020) Napriamy dyversyfikatsii silskohospodarskoho vyrobnytstva v Ukraini na zasadakh staloho rozvytku [Directions of diversification of agricultural production in Ukraine on the basis of sustainable development]. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series Economical Sciences*, vol. 22 (95), pp. 45–51. DOI: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e9508> (in Ukrainian)
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
5. Sychevskiyi M.P. (2019) Kharchova promyslovist yak osnova prodovolchoi bezpeky ta rozvytku derzhavy [Food industry as the basis of food security and development of the state]. Kyiv: Ahrar. nauka, 388 p. (in Ukrainian)
6. Rymar O.G., Mazurkevych I.O. (2021) Problemy ta perspektyvy rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy [Problems and prospects of development of food industry of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 3, pp. 66–70. Available at: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.66> (in Ukrainian)
7. Khomiuk N., Pavlikha N., Voronyj I. (2020) Dyversyfikatsiia yak instrument zabezpechennia staloho rozvytku silskykh terytorii [Diversification as a tool for sustainable development of rural areas in the context of decentralization]. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Economical Sciences*, vol. 22 (96), pp. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e9606> (in Ukrainian)
8. Semenchuk I.M. and Mala K.Yu. (2019) Shliakhy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Ways of increasing competitiveness of food industry enterprises]. *Agrosvit*, no. 4, pp. 56–61. Available at: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2819&i=7> (in Ukrainian)
9. Tsymbaliuk, I.O., Rykovska, L.V. (2017) Teoretychnyi analiz sutnosti ta skladovykh defynitsii "aharna sfera" [Theoretical Analysis of the Essence and Constituent Definitions of "Agrarian Sphere"]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoieuropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 4 (12), pp. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2017-04-13-19> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 11.08.2023